

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Кафедра військового права

СИЛЛАБУС
навчальної дисципліни
«Міжнародне гуманітарне право»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором курсанта (студента)

Рік набору – 2021

Харків – 2022

Силлабус навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022.15 с.

Розробники:

Сенаторова Оксана Василівна, кандидатка юридичних наук, доцентка
Червякова Оксана Вікторівна, кандидатка юридичних наук

Затверджено на засіданні кафедри військового права
(протокол № 14 від 24.06.2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри військового права
(протокол № 11 від 21.06.2022 р.)

Начальник кафедри – полковник Бридня Єгор Олександрович

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	«Міжнародне гуманітарне право»
Статус навчальної дисципліни	За вибором курсанта(студента)
Викладач	Червякова Оксана Вікторівна, к.ю.н., доцент кафедри
Контактний телефон	+380953668219
E-mail	cherviakovaov@ukr.net
Консультації	відповідно до розробленого графіку консультацій
Онлайн консультації	Групові консультації в Telegram Індивідуальні консультації за допомогою сервісу «Zoom» чи месенджерів (Telegram, WhatsApp)

Анотація навчальної дисципліни

Міжнародне гуманітарне право (далі – МГП) представляє собою окрему галузь міжнародного права, що регулює поведінку воюючих під час збройних конфліктів, встановлюючи обмеження і заборони певних методів і засобів ведення військових дій та різні форми захисту осіб, – як учасників, так і неучасників конфліктів. В основі МГП лежить принцип гуманності, що вимагає обмежувати військове насильство обсягом, необхідним для досягнення цілі конфлікту – ослабленні воєнного потенціалу супротивника, через що воюючі повинні уникати непотрібних страждань і зайвих ушкоджень та розрізняти військові і цивільні об'єкти.

Правовою основою МГП є норми міжнародного звичаєвого і договірної права, зокрема, до останнього відносяться чотири Женевські конвенції 1949 р. з їх Додатковими протоколами 1977 р. і Гаазькі конвенції 1907 р. Крім того, є договори, що стосуються заборони використання деяких видів зброї, а також ті, що захищають певні цінності та сприяють імплементації.

МГП є «правом у війні» (*jus in bello*), тобто галуззю, що регулює поведінку воюючих у вже розпочатому конфлікті, її норми слід відрізняти від норм іншої галузі – права миру і безпеки, які забороняють агресію та регламентують застосування сили з метою безпеки (*jus contra bellum / jus ad bellum*). МГП закріплює права осіб, що не беруть або припинили брати участь у конфлікті, – є його жертвами, проте ці норми слід відрізняти від норм галузі права прав

людини, оскільки перші застосовуються тільки під час збройних конфліктів, тоді як другі є чинними завжди, а під час війни навіть можуть звужуватись. Договори МГП, встановлюючи норми-заборони під час війни, не містять поняття «воєнних злочинів» і норм щодо кримінальної відповідальності за них, оскільки це є предметом регулювання іншої галузі – міжнародного кримінального права.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – надати курсантам (студентам) знання про історичний розвиток, основні поняття і правову основу МГП; усвідомлення ними взаємозв'язку та відмінностей між МГП та іншими галузями міжнародного права; засвоєння методів кваліфікації і класифікації збройних конфліктів та відокремлення їх від ситуацій насильства (масових заворушень/терактів), а також визначення застосовних до них правових режимів; отримання ґрунтовних знань щодо принципів МГП, обмежень і заборон щодо засобів (зброя) і методів (військова тактика) ведення війни, режиму окупації і захисту осіб, що не беруть або припинили брати участь у збройній боротьбі. Головною ціллю курсу є формування у курсантів (студентів) навичок аналізу нормативних актів, судових рішень і академічних теорій та застосування їх до конкретних ситуацій, що виникають в ході збройних конфліктів.

Завдання:

- отримання знань курсантами (студентами) про основні концепції МГП;
- отримання навичок кваліфікації збройних конфліктів та відрізнення їх від суміжних ситуацій;
- отримання знань про заборонену зброю і тактику ведення війни, правовий режим окупації, правовий режим захисту осіб, що не беруть або припинили брати участь у збройних конфліктах;
- отримання знань про статус і принципи діяльності Міжнародного комітету Червоного Хреста;

ознайомлення з правовими зобов'язаннями України в сфері МГП, основними нормами щодо притягнення до відповідальності за порушення норм МГП та пов'язану з цим діяльність міжнародних кримінальних судів;

формування вмінь та навиків практичного застосування норм міжнародних договорів, звичаїв, судових рішень, академічних праць у сфері МГП;

формування навиків визначення порушень норм МГП в тій чи іншій практичній ситуації та здатності для самостійного опанування проблематики дисципліни.

Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Міжнародне право», «Право міжнародних договорів».

Кореквізити: «Особливості проходження військової служби», «Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та юридична практика», «Запобігання злочинам у військовій сфері», «Міжнародно-правове співробітництво у військовій сфері».

Постреквізити: -

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

РН НД1.1. Здатність відслідкувати етапи розвитку МГП і міжнародної кримінальної юстиції, виокремити визначальні події та найважливіші правові акти

РН НД1.2. Здатність продемонструвати спільні риси та відмінності між МГП та іншими спорідненими галузями міжнародного права: правом прав людини, правом миру і безпеки, міжнародним кримінальним правом

РН НД1.3. Здатність демонструвати концептуальні знання принципів гуманності, пропорційності, військової необхідності в контексті збройних конфліктів

РН НД1.4. Здатність розрізнити збройний конфлікт і масові заворушення / спорадичні акти насильства, теракти, а також розрізнити міжнародний і неміжнародний збройні конфлікти

РН НД1.5. Здатність на основі фактажу кваліфікувати ознаки «ефективного» і «загального» контролю з боку держави за діями іррегулярних організованих збройних груп, незаконних формувань, що воюють на території іншої держави

РН НД1.6. Здатність аналізувати основні джерела МГП, правильно застосовувати їх для розв'язання практичних задач і написання письмових робіт, під час дебатів і рольових ігор

РН НД2.1. Уміння відокремлювати заборонені методи ведення війни, акти тероризму щодо цивільного населення тощо, від правомірних методів ведення збройної боротьби

РН НД2.2. При вирішенні практичних задач та в контексті рольових ігор виявляти здатність розмежування об'єкти на військові та цивільні, а також відрізняти комбатантів / учасників неміжнародних збройних конфліктів і тих, хто не бере або припинив брати участь у воєнних діях

РН НД2.3. Здатність використовувати інструменти правового захисту осіб, що потребують допомоги в контексті збройних конфліктів – поранених, хворих, осіб, що зазнали корабельної аварії, військовополонених, цивільного населення

РН НД2.10. Здатність продемонструвати розуміння засад відповідальності військових командирів і начальників, а також природу імунітетів глав держав і посадових осіб в контексті відповідальності за воєнні злочини

РН НД2.11. Здатність охарактеризувати специфіку зобов'язань України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом в контексті поданих заяв за ст. 12(3) Римського Статуту

РН НД2.12. Володіння навиками самостійного опанування проблематики МГП за допомогою інформаційних технологій, баз даних Міжнародного комітету Червоного Хреста, Міжнародного кримінального суду, Верховної Ради України тощо

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

№ з/п	Аудиторні заняття(контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Тема 1. МГП: розвиток, поняття, предмет, джерела, принципи.	Тема 1. МГП: розвиток, поняття, предмет, джерела, принципи.	2
2	Тема 2. Поняття і види збройних конфліктів	Тема 2. Поняття і види збройних конфліктів	4
3	Тема 3. Імплементация норм МГП.	Тема 3. Імплементация норм МГП.	4
4	Тема 4. Категорії учасників / неучасників збройних конфліктів.	Тема 4. Категорії учасників / неучасників збройних конфліктів.	4
5	Тема 5. Військові та цивільні об'єкти. Заборонені засоби і методи ведення війни.	Тема 5. Військові та цивільні об'єкти. Заборонені засоби і методи ведення війни.	4
6	Тема 6. Захист жертв збройних конфліктів.	Тема 6. Захист жертв збройних конфліктів.	4
7	Тема 7. Відповідальність за порушення норм МГП.	Тема 7. Відповідальність за порушення норм МГП.	8

Самостійна робота курсантів (студентів)

Самостійна робота курсантів (студентів) здійснюється у таких формах:

- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи;
- виконання домашніх завдань із розв'язання практичних задач, із самостійного створення аналітичних та оглядових матеріалів за тематикою курсу;
- підготовка інформаційних презентацій та колективних виступів на основі лекційних тем та завдань, що ставляться на лекції і протягом практичних занять;
- робота з матеріалами сайту МКЧХ, Міжнародного кримінального суду, інших міжнародних судів, національними сайтами правоохоронних і судових органів України;

- розробка кейсів (модельних/навчальних судових справ) на основі правових прецедентів міжнародних судів та аналітики МКЧХ;
- есе за вузькоспеціальною проблематикою;
- підготовка меморандумів для участі в moot-court змаганнях;
- підготовка до рольових ігор та дискусійних виступів малими групами;
- підготовка до лекцій-помилки і лекцій-квестів;
- підготовка та публікація наукових статей, тез тощо;
- робота в гуртку міжнародного права, участь у конференція і круглих столах, конкурсах судових дебатів;
- інші форми роботи;
- підготовка до колоквиуму.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у: методичних рекомендаціях до вивчення навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право».

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти:

1. Гаазькі конвенції 1899 р. і 1907 р.
 - Декларація про невикористання куль, що легко розгортаються чи спліскуються від 29.07.1899 р.
 - Декларація про невикористання снарядів, що мають єдиним призначенням розповсюджувати задушливі та шкідливі гази від 29.07.1899 р.
 - Декларація про заборону метання снарядів та вибухових речовин з повітряних куль від 18.10.1907 р.
 - I Гаазька конвенція про мирне вирішення міжнародних спорів від 18.10.1907 р.
 - II Гаазька конвенція про обмеження у застосуванні сили при стягненні за договірними борговими зобов'язаннями від 18.10.1907 р.
 - III Гаазька конвенція про відкриття воєнних дій від 18.10.1907 р.

- IV Гаазька конвенція про закони і звичаї суходільної війни від 18.10.1907 р.
- V Гаазька конвенція про права і обов'язки нейтральних держав і осіб у випадку сухопутної війни від 18.10.1907 р.
- VI Гаазька конвенція про становище ворожих торгових суден при початку воєнних дій від 18.10.1907 р.
- VII Гаазька конвенція про обертання торгових суден на судна військові від 18.10.1907 р.
- VIII Гаазька конвенція про постановку підводних мін, що автоматично вибухають від зіткнення від 18.10.1907 р.
- IX Гаазька конвенція про бомбардування морськими силами під час війни від 18.10.1907 р.
- XI Гаазька конвенція про деякі обмеження у використанні права захоплення у морській війні від 18.10.1907
- XIII Гаазька конвенція про права і обов'язки нейтральних держав у випадку морської війни від 18.10.1907

2. Женевські конвенції про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114a-03#> :

- Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях
- Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії зі складу збройних сил на морі
- Женевська конвенція про поводження з військовополоненими
- Конвенція про захист цивільного населення під час війни

3. Додаткові протоколи до Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#:

- Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 р.

- Додатковий протокол Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 р.

- Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової відмітної емблеми (Протокол III), від 8 грудня 2005 р.

4. Конвенція про запобігання злочину геноциду і покарання за нього 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#

5. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954 р. і два додаткові протоколи до неї. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_157#

6. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#

- Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах від 25 травня 2000 р. (набув чинності для України 11.07.2005 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_795#

7. Протокол про заборону застосування на війні задушливих, отруйних або інших подібних газів та бактеріологічних засобів від 17 червня 1925 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_198#

8. Конвенція про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та їх знищення від 10 квітня 1972 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_054#

9. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення від 13 січня 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#

10. Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців від 4 грудня 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_103#

11. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних

ушкоджень або мають не вибірккову дію від 10 жовтня 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#

- Поправка до статті 1 Конвенції про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають не вибірккову дію від 10 жовтня 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#

- Протокол про невиявлювані осколки (Протокол I) від 10 жовтня 1980 р.

- Протокол про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв (Протокол II) від 10 жовтня 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_310#

- Протокол про заборону або обмеження застосування запалювальної зброї (Протокол III) від 10 жовтня 1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#

- Протокол про засліплюючу лазерну зброю (Протокол IV) від 13 жовтня 1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_894#

- Протокол про вибухонебезпечні залишки війни (Протокол V) від 28 листопада 2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c78#

12. Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 листопада 1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_168#

13. Конвенція про заборону військового або будь-якого ворожого використання засобів впливу на природне середовище від 10 грудня 1976 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_258#

14. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#

15. Угода про першочергові заходи щодо захисту жертв збройних конфліктів від 24 вересня 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_037#

16. Договір про заборону розміщення на дні морів і океанів та в його надрах ядерної зброї та інших видів від 11 лютого 1971 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_385#

17. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення від 18 вересня 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_379#

18. Договір про торгівлю зброєю від 2 квітня 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1483-13#>

19. Дублінська конвенція по касетним боеприпасам 2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k20#

20. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України. {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства оборони № 514 від 10.10.2018}. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

Основна література:

1. Процес прийняття рішень під час бойових дій. Додаткове видання. Міністерство оборони України, Міжнародний комітет Червоного Хреста. 2018. URL: <https://www.mil.gov.ua/content/books/process0808.pdf>

2. Кодекс поведінки військовослужбовців Збройних Сил України. Посібник для військовослужбовців Збройних сил України. URL: https://www.mil.gov.ua/content/pdf/Code_of_Conduct_for_Military_Personnel.pdf

3. Нільс Мельцер. [Міжнародне гуманітарне право: загальний курс](#). – МКЧХ, 2021. 398 с.

4. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права на національному рівні в Україні. 2020 р. URL: <https://www.asser.nl/media/794858/2021-the-domestic-implementation-of-ihl-in-ukraine-updated-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf>

5. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права / передм. Т.Р.Короткий, Є.В. Лук'янченко ; вступ. стаття М.М. Гнатовський. Одеса : Фенікс, 2017. 40 с. URL: http://fsfr.org/wp-content/uploads/2017/06/Zvich_Normi.pdf

6. Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми. URL: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/ukr-irrc_857_henckaerts.pdf

Додаткова література:

7. Cherviakova O. Ensuring national security in a conflict society: processes and mechanisms of transitional justice: Scientific approaches in jurisprudence: collective monograph / Lohvinenko M., Kordunian I., etc. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2020. 213 p. P. 109-116. Available at : DOI-10.46299/ISG.2020.MONO.LEGAL.III.

8. Cherviakova O., Mekheda V. Violations of the laws or customs of war under military law: comparative analysis of international and internal legislation of Ukraine. Problems of Legality (ISSN 2414-990X). 2021. Issue 152. P. 8-18. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/223328/226912>. DOI: 10.21564/2414-990X.152.223328

9. Dieter Fleck (ed.), The Handbook of International Humanitarian Law, third edition. Oxford University Press, 2014. URL: <https://global.oup.com/academic/product/the-handbook-of-international-humanitarian-law-9780198847960?cc=de&lang=en&>

10. UK Ministry of Defence, [The Manual of the Law of Armed Conflict](#). – Oxford University Press, 2005. 668 с.

11. [US Department of Defence Law of War Manual](#), June 2015. 1204 с.

12. Kretzmer D. Targeted Killing of Suspected Terrorists: Extra-Judicial Executions or Legitimate Means of Defence? [Електронний ресурс] / David Kretzmer. The European Journal of International Law Vol. 16 no.2. 2005. URL: <http://www.ejil.org/pdfs/16/2/292.pdf>

13. Нильс Мельцер. Непосредственное участие в военных действиях. Руководство по толкованию понятия в свете международного гуманитарного права. М.:МККК, 2009. 110 с.

14. Міжнародний кримінальний суд. URL: https://www.amnesty.org.ua/wp-content/uploads/2019/07/Mizhnarodnyj-kryminalnyj-sud_broshura-1.pdf

15. Червякова О.В., Ситник Р.В., Гончаренко М.М. Концепція ефективного контролю серед засобів відновлення національної безпеки України. Право і безпека – Право и безопасность – Law and Safety. 2021. № 2 (81). С. 42-49. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.2.05> URL: <http://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/issue/view/27>

Інтернет-ресурси:

1. Електронний курс на порталі навчальних електронних інформаційних комплексів «НЕІК» «Правове забезпечення управління персоналом в Збройних Силах України»: <https://neik.nlu.edu.ua>.

2. Електронний курс на порталі «Автоматизована система управління навчальним закладом»: питання, методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни, програма навчальної дисципліни, силабус з навчальної дисципліни «Правове забезпечення управління персоналом в Збройних Силах України» <https://acsnew.nlu.edu.ua>.

3. Відеотест з міжнародного гуманітарного права: розроблений для курсантів, військовослужбовців ЗС України з метою навчальної перевірки базових знань основних принципів міжнародного гуманітарного права, що застосовуються під час збройних конфліктів, встановлюють права і обов'язки суб'єктів міжнародного права щодо заборони чи обмеження використання певних засобів і методів ведення збройної боротьби, забезпечення захисту жертв конфлікту та визначення відповідальності за порушення цих норм https://edelivery.tmx-learning.com/RedCross/story_html5.html

4. ICRC databases on international humanitarian law (База даних договорів, звичаєвих норм МГП та національного законодавства з імплементації).

5. [ICRC: Sassoli, Bouvier, and Quintin, How does law protect in war?](#)
6. [ICRC Training centre](#) – Тренувальний електронний центр МКЧХ.
7. [Міжнародний кримінальний суд](#) .
8. Упсальська програма даних про конфлікти ([Uppsala Conflict Data Program](#)).

Вимоги викладача

Здобувачі вищої освіти *повинні*: регулярно відвідувати лекції й практичні/семінарські заняття; систематично та активно працювати на них; переконливо наводити аргументацію при розв'язанні завдань; якісно виконувати письмові й практичні завдання, контрольні та самостійні роботи тощо. Практичні/семінарські заняття, пропущені за поважних причин, можуть бути відпрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Здобувачам вищої освіти *рекомендується*: брати участь в наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка кафедри, готувати тези наукових доповідей тощо.

Обов'язкова вимога – дотримання здобувачами вищої освіти норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Під час аудиторних занять дозволяється використовувати гаджети тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції). Дозволяється користуватися ноутбуками і планшетами для ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «міжнародне гуманітарне право» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

Оцінка ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Сума балів за всі види навчальної діяльності
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 - 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 - 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 - 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 - 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 - 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 - 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1 - 34

